

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме, име једног родитеља и име	Савић, Оливер, Александар
Датум и место рођења	22.07.1993. године, Лесковац

Основне студије

Универзитет	Универзитет одбране
Факултет	Војна академија
Студијски програм	Логистика одбране (модул финансије)
Звање	Дипломирани инжењер логистичког инжењерства (модул финансије)
Година уписа	2012.
Година завршетка	2016.
Просечна оцена	8,93

Мастер студије, магистарске студије

Универзитет	Универзитет одбране
Факултет	Војна академија
Студијски програм	Јавне финансије
Звање	Мастер економиста
Година уписа	2016.
Година завршетка	2018.
Просечна оцена	9,29
Научна област	Јавне финансије
Наслов завршног рада	Интерна финансијска контрола у Министарству одбране и Војсци Србије

Докторске студије

Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Економски факултет Ниш
Студијски програм	Економија; Модул: Рачуноводство
Година уписа	2018.
Остварен број ЕСПБ бодова	120 ЕСПБ
Просечна оцена	9,36

НАСЛОВ ТЕМЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Наслов теме докторске дисертације	Утицај извештавања о нефинансијским перформансама у извештају о одрживом развоју на профитабилност компанија енергетског сектора у Европи и Републици Србији
Име и презиме ментора, звање	Љиљана Бонић, редовни професор Економског факултета у Нишу
Број и датум добијања сагласности за тему докторске дисертације	Одлука НСВ 8/18-01-002/23-031 од 22.05.2023. године

ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Број страна	310 страна
Број поглавља	6 поглавља
Број слика (шема, графикана)	13 слика и 27 графикана
Број табела	60 табела
Број прилога	-

**ПРИКАЗ НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КАНДИДАТА
који садрже резултате истраживања у оквиру докторске дисертације**

Р. бр.	Аутор-и, наслов, часопис, година, број волумена, странице	Категорија
1	<p>Савић, А., Фабјан, М. & Трнавац, Д. (2021). Компаративна анализа макроекономских показатеља у процесу економске транзиције у земљама Централне и Источне Европе, „Одитор“ Часопис за менаџмент, финансије и право, Бр. 1, стр. 23-44. http://www.cefi.edu.rs/wp-content/uploads/2021/05/2.-KOMPARATIVNA-ANALIZA-MAKROEKONOMSKIH-POKAZATELJA.pdf</p> <p><i>У овом раду извршена је компарација пет транзиционих земаља Европе: Словеније, Словачке, Чешке, Пољске и Мађарске, у којима су анализирани доступни подаци из извештаја Светске банке и Глобалне конкурентности. Компарација је извршена на основу макроекономских показатеља, који се сматрају кључним показатељима успешности и развоја једне земаље. Циљ њиховог поређења није био само у идентификовању разлика у бројевима, већ у поређењу стопе раста односно напретка ових земаља у односу на развијене земље. Резултати истраживања показали су да су анализирани Европске земље у транзицији напредовале прилично добро, јер су њихови макроекономски показатељи у извесној мери упоредиви са показатељима развијених западних земаља.</i></p>	М 24
2	<p>Savić, A., Mihajlović, M. & Kostić, R. (2022). Uticaj prakse marketing miksa na održivi razvoj, Ecologica, 29 (108), 597-603. http://doi.fil.bg.ac.rs/pdf/journals/ecologica/2022-108/ecologica-2022-29-108-17.pdf</p> <p><i>Рад има за циљ да пронађе нове моделе одрживог микроекономског управљања у циљу имплементације основних димензија одрживог развоја у Републици Србији, а то су: економски раст, социјална једнакост и заштита животне средине. Такође нови модели треба да покажу могућу везу између елемената маркетинг микса и димензија одрживог развоја, како би се смањило сиромаштво. Резултати ове студије указују да класични маркетинг микс познат као „4П“, односно производ, цена, промоција и место није довољан да компаније изграде политику друштвеног маркетинга са утицајем на одрживи развој. У раду је објашњено како и зашто треба укључити циљеве одрживог развоја у организационој стратегији компанија у Републици Србији. Такође идентификована је улога маркетинг микса „5П“ у одрживом развоју наглашавајући чињеницу да маркетинг треба да буде главни фактор.</i></p>	М 51
3	<p>Savić, A. & Bonić, Lj. (2022). Analysis of the impact of reporting on environmental performance indicator on the profitability of European companies, Facta Universitatis – Economics and Organization, 19 (3), 167-182. http://casopisi.junis.ni.ac.rs/index.php/FUEconOrg/article/view/10826/4714</p> <p><i>Истраживање у овом раду је усмерено на анализу утицаја извештавања о показатељима еколошких перформанси одрживог развоја на профитабилност компанија. За прикупљање података користили су се извештаји о одрживом развоју компанија доступних у бази података Глобалне иницијативе за извештавање (Global Reporting Initiative – GRI). За анализу утицаја извештавања о показатељима еколошких перформанси одрживог развоја на профитабилност компанија енергетског сектора у Европи коришћена је метода вишеструке линеарне регресије. Емпиријски резултати овог истраживања су показали да извештавање о показатељима еколошких перформанси одрживог развоја позитивно утиче на стопу приноса на укупно ангажована средства - ROA.</i></p>	М 51
4	<p>Савић, А. (2022). Потреба за спровођење независне верификације извештаја о одрживом развоју у Републици Србији, XIII Internatioanal scientific conference „Transition in the 21st century“ Сребрно језеро.</p> <p><i>Рад има за циљ да пружи информације о извештавању предузећа о одрживом развоју у Републици Србији и да утврди зашто је неопходно спровођење независне верификације извештаја о одрживом развоју. Истраживањем је закључено да је интерна ревизија извештаја о одрживом развоју веома важна за предузеће, јер њеним увођењем информације о предузећу постају транспарентне и вероватноћа нежељених ствари попут превара се смањује. Такође извештавање о одрживом развоју може да побољша финансијски учинак и легитимитет предузећа. Сва већа предузећа у Републици Србији треба да у наредном периоду објављују извештаје о одрживом развоју у складу са важећим стандардима. Над тим извештајима ревизори би требало да спроведу независну верификацију у складу са важећим ревизорским стандардима. На тај начин шира јавност ће имати увид да процес извештавања о одрживом развоју није само формалност већ заправо користи привреди Републике Србије.</i></p>	М 33
5	<p>Савић, А., Божић, Г. & Карлица, Д. (2021). Утицај извештавања о одрживом развоју на финансијске показатеље предузећа, XV Међународни симпозијум „Транзиција у 21. веку“ Палић, стр. 150. ISBN-978-86-82028-08-6</p> <p><i>Рад се бави питањем одрживог развоја и његовим утицајем на финансијске показатеље предузећа. Анализирају се и разматрају развојни трендови система управљања и мерења перформанси одрживог развоја предузећа. Циљ рада је да допринесе дубљем познавању и развоју проблема не само на теоријском нивоу, већ и у погледу примене у пословној пракси. Досадашња истраживања показују да евидентирање свих користи које управљање и извештавање о одрживом развоју може донети предузећима још није довољно да извештавање о одрживом развоју постане уобичајена пракса предузећа. Концепт одрживог развоја, предузећа најчешће сматрају начином да стекну конкурентску предност и тако повећају своју конкурентност.</i></p>	М 33

НАПОМЕНА: уколико је кандидат објавио више од 3 рада, додати нове редове у овај део документа

ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА ЗА ОДБРАНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат испуњава услове за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Статутом Факултета.

ДА **НЕ**

Образложење

Кандидат Александар Савић (1) положио је све испите предвиђене наставним планом и програмом на

докторским студијама на Економском факултету у Нишу (са просечном оценом 9,36), (2) успешно одбранио два докторантска колоквијума презентујући резултате истраживања у вези са пријавом докторске дисертације, (3) пријавио тему докторске дисертације за коју је добијена сагласност од стране Економског факултета и Универзитета у Нишу (*Одлука НСВ број 8/18-01-002/23-031 од 22.05.2023. године*) и (4) објавио потребан број радова из научне области у оквиру које је урађена докторска дисертација у предвиђеним научним часописима. Кандидат је Факултету поднео захтев за одређивање Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације, као и одговарајући број примерака урађене докторске дисертације.

Имајући претходне чињенице у виду, констатујемо да кандидат Александар Савић испуњава све услове за оцену и одбрану докторске дисертације предвиђене Законом о високом образовању, Статутом Универзитета у Нишу, Статутом Економског факултета и Стандардима и процедурама за обезбеђење квалитета у поступку уписа, организовања и завршетка докторских академских студија и израде и одбране завршног рада - докторске дисертације Економског факултета у Нишу.

ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кратак опис појединих делова дисертације (*до 500 речи*)

У првом поглављу докторске дисертације *„Извештавање о финансијским и нефинансијским перформансама компаније“* истакнути су улога, значај и модели корпоративног извештавања о финансијским и нефинансијским перформансама хронолошки по реду њиховог појављивања у пракси: пословно извештавање, извештавање о додатој вредности, извештавање о кључним факторима успеха, извештавање о одрживом развоју (ИООР) и интегрисано извештавање. Указано је да интерно извештавање менаџмента компаније може имати битну улогу у функцији допуне извештавања о финансијским и нефинансијским перформансама, као и одрживом развоју (извештавање путем *Balanced Scorecard-a*, као и од стране интерних контрола и интерне ревизије).

У другом поглављу *„Теоријско разматрање и компарација праксе извештавања о одрживом развоју компанија у земљама са развијеном извештајном праксом“* указано је на нарастање свести о потреби за одрживим развојем у националним и глобалним оквирима, као и на нивоу компанија, што је резултирало развојем извештавања о одрживом развоју. Истакнуте су карактеристике, ограничења, перспективе и регулаторни оквир (*Global Reporting Initiative (GRI)* стандарди) овог извештајног концепта. Критички анализирајући резултате досадашњих истраживања, кандидат указује на специфичности извештавања о одрживом развоју компанија у различитим секторима у привреди у развијеним земљама. На крају овог поглавља извршена је компаративна анализа извештајне праксе о одрживом развоју, као и односа између нефинансијских перформанси из извештаја о одрживом развоју и показатеља профитабилности компанија у земљама Европе и Србији.

У трећем поглављу *„Формирање композитних индекса нефинансијских перформанси у циљу утврђивања ефекта њиховог утицаја на профитабилност компанија у енергетском сектору“* кандидат формира композитне индексе нефинансијских перформанси (еколошки, социјални и индекс корпоративног управљања, као и агрегатни индекс нефинансијских перформанси) из ИООР компанија енергетског сектора у Европи и Србији. Као информациона основа за избор сета индикатора кандидат је користио податке Глобалне иницијативе за извештавање (*GRI*) и податке са званичних сајтова компанија. Применом релевантне методологије утврђена је вредност и извршен бенчмаркинг композитних индекса нефинансијских перформанси компанија енергетског сектора у Европи и Србији.

У четвртном поглављу *„Методологија емпиријског истраживања утицаја композитних индекса нефинансијских перформанси на показатеље профитабилности компанија“* кандидат поставља концептуални и методолошки оквир за емпиријско истраживање. Дефинисани су узорак, основни и посебни циљеви емпиријског истраживања и формулисане основне и помоћне хипотезе. Узорком је обухваћено 60 компанија енергетског сектора у Европи и Србији чији су извештаји о одрживом развоју доступни на сајту *GRI* у деветогодишњем периоду (2012-2020). Такође, дефинисане су независне и зависне варијабле и објашњене методе статистичке обраде које су примењене у истраживању. Постављен оквир је омогућио формирање појединих димензија композитних индекса (еколошког, социјалног и индекса корпоративног управљања) и агрегатног композитног индекса нефинансијских перформанси који су употребљени за испитивање хипотеза у емпиријском истраживању.

У петом поглављу *„Резултати емпиријског истраживања утицаја композитних индекса нефинансијских перформанси на показатеље профитабилности компанија“* анализирани су резултати емпиријског истраживања у циљу испитивања хипотеза и сагледавања утицаја извештавања о нефинансијским перформансама на показатеље профитабилности (ROA и ROE). Анализом индекса нефинансијских перформанси утврђено је да постоје разлике у садржини ИООР код компанија енергетског сектора у Европи. Анализом агрегатног композитног индекса нефинансијских перформанси утврђено је да постоји значајан утицај нефинансијских перформанси из ИООР на профитабилност

компанија из узорка, мада код свих појединачних композитних индекса то није би случај. Бенчмаркинг анализом је утврђено НИС а.д. компанија из Новог Сада (једина компанија из енергетског сектора у Србији која извештава о одрживом развоју) саставља опсежан ИООР, чак и предњачи у односу на европске компаније, али да то није случај са другим компанијама овог и осталих привредних сектора. Компаративном анализом извештаја о одрживом прегледу ИООР потврђен је значјно позитиван утицај извештавања ревизора о ограниченом прегледу ИООР на поузданост информација у ИООР и процену пословања клијента у складу са начелом сталности пословања. Уједно су истакнута ограничења, импликације, допринос спроведеног емпиријског истраживања и дате смернице за будућа истраживања.

У шестом поглављу „Извештавање екстерне ревизије о ограниченом прегледу извештаја о одрживом развоју“ критички је анализиран значај верификације ревизора над ИООР ради пружања умереног уверавања у исправност претпоставке о начелу сталности пословања, као и ради повећања поузданости нефинансијских информација за одлучивања различитих стејкхолдера. Разматран је регулаторни оквир и сагледане су фазе процеса независне екстерне верификације ИООР од стране ревизора. Такође, истакнуто је да и развој концепта „кључних питања“ у екстерној ревизији извештаја из годишњег закључка отвара додатни простор за верификацију нефинансијских перформанси у класичном ревизорском извештају. Извршена је и компаративна анализа извештаја ревизора о ограниченом прегледу ИООР компанија енергетског сектора у Европи и Србији, која је указала на неопходност извештавања о ограниченом прегледу извештаја о одрживом развоју, али и постојање разлика у извештавању различитих ревизорских кућа.

ВРЕДНОВАЊЕ РЕЗУЛТАТА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ниво остваривања постављених циљева из пријаве докторске дисертације (до 200 речи)

Доказивањем истраживачких хипотеза ове докторске дисертације остварени су сви циљеви њене израде. Истраживање је показало да:

- а) компаније енергетског сектора у Европи на различите начине извештавају о одрживом развоју,
- б) НИС а.д. компанија из Новог Сада има добру извештајну праксу, али да не постоји задовољавајућа извештајна пракса о одрживом развоју у другим компанијама овог и осталих привредних сектора,
- в) постоји значајан утицај нефинансијских перформанси из ИООР на профитабилност компанија из узорка и
- г) постоји значајно позитиван утицај извештавања ревизора о ограниченом прегледу ИООР на процену пословања клијента у складу са начелом сталности пословања и поузданост информација у ИООР.

На овај начин, испуњени су основни и изведени циљеви ове докторске дисертације

Вредновање значаја и научног доприноса резултата дисертације (до 200 речи)

Допринос докторске дисертације се огледа у систематизацији теоријских ставова о корпоративној извештајној пракси о финансијским и нефинансијским перформансама која постаје све значјнија не само у циљу друштвено одговорног понашања компанија, већ и за креирање вредности, стицање и одржање конкурентске предности. Апострофира се да су проширени модели корпоративног извештавања о финансијским и нефинансијским перформансама, уз допуну информацијама из интерног извештавања и екстерну ревизорску верификацију, важни за сагледавање утицаја нефинансијских перформанси на профитабилност компанија. У том контексту посебно се истиче извештавање о одрживом развоју праћено екстерном верификацијом ревизора ради повећања поузданости обелодањених информација.

Посебан оригинални допринос рада представљају резултати емпиријског истраживања који су, применом композитних индекса, потврдили утицај нефинансијских перформанси из ИООР на профитабилност компанија из енергетског сектора у Европи и Србији, као и резултати емпиријског истраживања који су, компарацијом ревизорских извештаја о ограниченом прегледу ИООР, потврдили значај екстерне верификације ревизора над ИООР ради његове веће валидности.

Емпиријско истраживање ће обогатити теорију која се бави корпоративним извештавањем и управљањем перформансама, а уједно и послужити као подстицајни импулс уобличавању извештајне праксе о одрживом развоју у Србији, је пружа извештајни минимум који би био путоказ за извештавање о одрживом развоју у компанијама у Србији.

Оцена самосталности научног рада кандидата (до 100 речи)

Кандидат је током процеса израде докторске дисертације показао висок степен самосталности, те можемо констатовати да је докторска дисертација резултат његовог самосталног научног рада. У прилог овој констатацији говори чињеница да је кандидат самостално дефинисао структуру докторске дисертације, циљеве истраживања и опис предмета истраживања, као и истраживачка питања - хипотезе. На основу систематизације теоријских сазнања и примене адекватног статистичког инструментаријума, кандидат је самостално спровео истраживање и формулисао аргументоване, корисне и применљиве закључке. Након обављеног истраживања, кандидат је јасно указао на постојећа ограничења као и правце будућих истраживања. Читав поменути процес праћен је уважавањем сугестија и коментара

ментора и чланова Комисије.

ЗАКЉУЧАК (до 100 речи)

У докторској дисертацији је емпиријским истраживањем утврђен позитиван утицај обелодањивања нефинансијских информација у ИООР на профитабилност компанија енергетског сектора у Европи и Србији применом композитних индекса, уз истицање неопходности вршења екстерне верификације информација из извештаја о одрживом развоју у циљу повећања њихове поузданости и процене трајности пословања извештајног ентитета. На основу оцене резултата истраживања, научног доприноса и значаја дисертације, као и степена остварености постављених циљева и самосталности научног рада кандидата, Комисија констатује да је докторска дисертација одговарајућег квалитета и урађена у складу са Законом о високом образовању, Статутом Универзитета у Нишу и Статутом Економског факултета у Нишу.

Комисија позитивно оцењује докторску дисертацију кандидата Савић Александра под називом *Утицај извештавања о нефинансијским перформансама у извештају о одрживом развоју на профитабилност компанија енергетског сектора у Европи и Републици Србији* и предлаже Наставно-научном већу Економског факултета у Нишу да прихвати Извештај о оцени докторске дисертације и одобри њену јавну одбрану.

КОМИСИЈА

Број одлуке ННВ о именовану Комисије 8/18-01-004/23-015

Датум именовања Комисије 30.08.2023.

Р. бр.	Име и презиме, звање		Потпис
1.	Др Дејан Спасић, редовни професор	председник	
	Рачуноводство, ревизија и пословне финансије	Економски факултет, Универзитета у Нишу	
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	
2.	Др Љиљана Бонић, редовни професор	ментор, члан	
	Рачуноводство, ревизија и пословне финансије	Економски факултет, Универзитета у Нишу	
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	
3.	Др Дејан Јовановић, ванредни професор	члан	
	Рачуноводство, ревизија и пословне финансије	Економски факултет, Универзитета у Крагујевцу	
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	
4.	Др Тамара Рађеновић, доцент	члан	
	Друштвено-хуманистичке науке у заштити радне и животне средине	Факултет заштите на раду, Универзитета у Нишу	
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	
5.	Др Весна Јанковић-Милић, редовни професор	члан	
	Математика и статистика у економији	Економски факултет, Универзитета у Нишу	
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	

Датум и место:

.....